

Dömötör Adrienne – Gugán Katalin:

A változások tényezői és a tényezők változásai –
két nyelvtörténeti projektről és egy újonnan megjelent kötetről

Előadás és könyvbemutató

2021 decemberében jelent meg az Akadémiai Kiadónál a Nyelvtudományi Értekezések 169. számaként a *Versengő szerkezetek a középmagyar kor nyelvében* című könyv (szerkesztette: Dömötör Adrienne, társszerkesztők: Gugán Katalin, Varga Mónika). A kötet tanulmányai a Magyar Nyelvtörténeti Kutatócsoport előző projektjének keretében jöttek létre (*Versengő szerkezetek a középmagyar élőnyelvben: változók elemzésén alapuló megközelítés*, NKFIH–OTKA K 116217, 2015–2020). Programunk három részre tagolódik.

(1) A kötet bemutatója kapcsán először Dömötör Adrienne röviden visszatekint a projektre, amelyben elsősorban a korszak élőnyelv(közel)i regiszterét kutattuk: nyelvi-nyelvhasználati változatokat és éppen zajló változásokat vizsgáltunk. A forrásanyag meghatározó részét az ezt megelőző munkálatunkban megépített nyelvtörténeti adatbázis, a *Történeti magánéleti korpusz* (tmk.nytud.hu) képezte (*Morfológiailag elemzett nyelvtörténeti korpusz az ó- és középmagyar kori magánéleti nyelvhasználat köréből*, OTKA K 81189, 2010–2014). Kutatásainkban így elsősorban perek tanúvallomásaira és magánlevelek anyagára építettük, azt a nyelvhasználati réteget vizsgálva, amelyben a nyelvi változások gyökereznek. Egyik legérdekesebb eredményünk az, hogy – míg maga a grammatikai elmozdulás elsősorban nyilvánvalóan a beszélnyelvben történik meg – a változás eredményének elterjedésében sok esetben jellemzően nem az élőnyelv a vezető regiszter.

(2) Más regiszterekre kitekintve tehát azzal is szembesültünk, hogy az így kapott eredmények nemcsak hogy eltérnek az élőnyelvközelbeli nyelvhasználati réteg adataitól, hanem egészen váratlan irányban térnek el: van, hogy a formálisabb rétegekre jellemző(bb) az innovatív változatok használata. Erre a megfigyelésre épült rá jelenleg futó projektünk (*Regiszterfüggő változatok a középmagyarban*, FK 135186), amelynek keretében egyrészt egy olyan új korpuszt hozunk létre, amelyre az összehasonlítást alapozni lehet (*Középmagyar emlékirat- és drámakorpusz*), másrészt a rendelkezésre álló, illetve készülő korpuszok szisztematikus összehasonlításával igyekszünk pontosabb képet nyerni a középmagyar kori grammatikai és pragmatikai változókról. Előadása során Gugán Katalin rövid áttekintést ad ennek a projektnek a célkitűzéseiről és eddigi eredményeiről.

(3) A programot a könyvbemutató zárja: a *Versengő szerkezetek a középmagyar kor nyelvében* című kötetet Cser András és Sárosi Zsófia ajánlja az olvasók figyelmébe.

A könyv a helyszínen 30%-os kedvezménnyel vásárolható meg.